EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 30.8.2023.
COM(2023) 498 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

o tehničkoj i ekonomskoj izvedivosti uvođenja obveznog elektroničkog označivanja goveda u cijeloj Uniji

Sadržaj

Uvod 2
Kontekst 2
Važeća pravila EU-a 3
Anketa o eID-u goveda 4
Analiza rezultata 4
Mogućnosti upotrebe eID-a goveda 4
Trenutačno stanje upotrebe eID-a goveda 5
Odobrena sredstva elektroničkog označivanja 6
Zadovoljstvo važećim pravilima 6
Zaključci 7

Uvod

Svrha je ovog dokumenta Europskom parlamentu i Vijeću pružiti pregled trenutačnog stanja u vezi s elektroničkim označivanjem goveda u EU-u i predstaviti Komisijine analize izvedivosti uvođenja obveze takvog označivanja u cijeloj Uniji.

Elektronički sustavi za označivanje životinja u Europskoj uniji uvedeni su zakonodavnim aktima koji su na snazi već više od 20 godina. Obuhvaćaju sustave obveznog elektroničkog označivanja ovaca i koza uvedene Uredbom (EZ) br. 21/2004[1] te sustave dobrovoljnog označivanja goveda uvedene Uredbom (EZ) br. 1760/2000[2], kako je izmijenjena Uredbom (EU) br. 653/2014[3].

Člankom 23.a Uredbe (EZ) br. 1760/2000 propisano je da Komisija Europskom parlamentu i Vijeću do 18. srpnja 2023. treba podnijeti izvješće o tehničkoj i ekonomskoj izvedivosti uvođenja obveznog elektroničkog označivanja goveda u cijeloj Uniji te da tom izvješću, prema potrebi, treba priložiti odgovarajuće zakonodavne prijedloge. Ta je odredba uvedena Uredbom (EU) br. 653/2014, kojom se pretpostavlja da bi se upotrebom sustavâ elektroničkog označivanja („eID”) potencijalno mogli urediti postupci sljedivosti automatiziranjem očitavanja i upisivanja u registar koji vode subjekti koji drže goveda. Nadalje, time bi se moglo omogućiti automatsko unošenje podataka o kretanjima goveda u računalnu bazu podataka, čime bi se povećale brzina, pouzdanost i točnost sustava sljedivosti. Naposljetku, upotrebom sustavâ eID-a moglo bi se poboljšati upravljanje određenim izravnim plaćanjima za poljoprivrednike.

Kontekst

Elektroničko označivanje općenito znači označivanje korištenjem radijske frekvencije. Dva su elementa takvog elektroničkog označivanja: oznaka i čitač. Oznaka sadržava pasivni transponder (mikročip bez izvora energije) koji prenosi zabilježene informacije (identifikacijski broj) kad ga čitač (odašiljač-prijamnik) aktivira na određenoj frekvenciji. Elektroničko označivanje može doprinijeti poboljšanju postojećih sustava za označivanje goveda. Primjerice, elektroničke oznake omogućuju brže očitavanje i veću točnost očitavanja od klasičnih ušnih markica. Moguće je i dinamično očitavanje i izravan unos podataka u baze podataka, čime se eliminiraju moguće pogreške uslijed netočnog ručnog unosa u bazu podataka. To bi osobito moglo olakšati postupak unošenja podataka o kretanjima životinja u bazu podataka. Međutim, doprinos elektroničkog označivanja poboljšanju označivanja i sljedivosti životinja ne bi trebalo preuveličati s obzirom na poteškoće koje se javljaju u primjeni postojećih sustava. Za svaki sustav označivanja, bez obzira na to upotrebljavaju li se elektroničke oznake ili klasične ušne markice, preduvjet su potpuno obilježavanje svih životinja i učinkovito upravljanje podacima.

U svjetlu tehnološkog razvoja novih vrsta elektroničkih oznaka Uredba (EZ) br. 1760/2000 izmijenjena je Uredbom (EU) br. 653/2014 kako bi se osigurao prostor za buduća pravila EU-a kojima se omogućuje upotreba elektroničkih oznaka kao službenog sredstva označivanja. U uvodnoj izjavi 16. te uredbe ističe se da bi „određivanje eID-a goveda obveznim širom Unije moglo imati negativne ekonomske učinke na određene subjekte”. Stoga je bilo primjereno da

[1] Uredba Vijeća (EZ) br. 21/2004 od 17. prosinca 2003. o uspostavi sustava za označivanje i registraciju ovaca i koza i izmjeni Uredbe (EZ) br. 1782/2003 i direktiva 92/102/EEZ i 64/432/EEZ (SL L 5, 9.1.2004., str. 8.).

[2] Uredba (EZ) br. 1760/2000 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. srpnja 2000. o uvođenju sustava označivanja i registracije životinja vrste goveda, označivanju govođeg mesa i proizvoda od govođeg mesa i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 820/97 (SL L 204, 11.8.2000., str. 1.).

[3] Uredba (EU) br. 653/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 1760/2000 u vezi s elektroničkim označivanjem goveda i označivanjem govođeg mesa (SL L 189, 27.6.2014., str. 33.).

posjednici eID upotrebljavaju dobrovoljno. Države članice imaju vrlo različite sustave gospodarstava, poljoprivredne prakse i sektorske organizacije. Stoga je državama članicama omogućeno da eID učine obveznim na svojem državnom području.

Za pripremu Uredbe (EU) br. 653/2014 upotrijebljeno je nekoliko izvješća. Komisija je 1998. pokrenula opsežan istraživački projekt o elektroničkom označivanju stoke pod nazivom IDEA (IDentification Electronic des Animaux). Istraživanje je proveo Zajednički istraživački centar (JRC) Komisije. Završno izvješće predstavljeno je u travnju 2002., a potrebna pojašnjenja dana su u srpnju 2002. Taj je projekt pokazao da upotreba elektroničkih oznaka u načelu može dovesti do znatnog poboljšanja sustava označivanja životinja, pod uvjetom da je ispunjen niz uvjeta koji se odnose na prateće mjere.

Komisija je 2005. Vijeću i Europskom parlamentu predstavila izvješće o mogućnosti uvođenja eID-a za goveda[4]. Svrha tog izvješća bila je sažeti iskustvo stečeno na temelju projekta IDEA i donijeti zaključke o uvjetima za uvođenje sustava elektroničkog označivanja goveda u Europskoj uniji. Komisija je u izvješću zaključila da je radiofrekvencijsko označivanje dovoljno razvijeno da se već može primijeniti u praksi. U izvješću je također zaključeno da je vrlo poželjno prijeći na eID goveda u Uniji jer bi se time, uz druge prednosti, doprinijelo smanjenju administrativnog opterećenja.

Europska komisija naručila je 2009. „Studiju o uvođenju elektroničkog označivanja (EID) kao službene metode označivanja goveda u Europskoj uniji", koja je uključivala analizu troškova i koristi elektroničkog označivanja goveda. U toj je studiji zaključeno da „EID podrazumijeva veće troškove za oznake i opremu za očitavanje u usporedbi s konvencionalnim označivanjem" te da „izravni troškovi i koristi nisu ravnomjerni u cijelom proizvodnom lancu". Osim toga, u studiji je zaključeno da bi najpoželjnija opcija bila uvođenje dobrovoljnog eID-a u sektoru govedarstva na temelju usklađenih normi. Međutim, pojedinačne države članice trebale bi imati mogućnost uvođenja obveznog režima na nacionalnoj razini.

Važeća pravila EU-a

Do 21. travnja 2021. označivanje i registracija goveda bili su uređeni Uredbom (EZ) br. 1760/2000.

Od 21. travnja 2021. pravila za označivanje goveda i izvješćivanje o njima utvrđena su u Uredbi (EU) 2016/429[5] (Zakon o zdravlju životinja), dopunjenoj Delegiranom uredbom (EU) 2019/2035[6] i Provedbenom uredbom (EU) 2021/520[7]. U skladu s člankom 112. točkom (a) Zakona o zdravlju životinja, goveda se moraju zasebno označiti fizičkim sredstvima označivanja. Člankom 38. stavkom 1. Delegirane uredbe (EU) 2019/2035 utvrđeno je da sredstvo označivanja mora biti konvencionalna ušna markica u svakom uhu. Člankom 41. stavkom 1. te delegirane uredbe državama članicama pruža se mogućnost da odobre da se jedna od konvencionalnih ušnih markica zamijeni elektroničkom oznakom. Ako država članica odobri takvu zamjenu, subjekti mogu dobrovoljno upotrebljavati eID goveda.

---

4 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A52005DC0009

5 Uredba (EU) 2016/429 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o prenosivim bolestima životinja te o izmjeni i stavljanju izvan snage određenih akata u području zdravlja životinja („Zakon o zdravlju životinja") (SL L 84, 31.3.2016., str. 1.).

6 Delegirana uredba Komisije (EU) 2019/2035 od 28. lipnja 2019. o dopuni Uredbe (EU) 2016/429 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu pravila za objekte u kojima se drže kopnene životinje i valionice te u pogledu pravila o sljedivosti određenih držanih kopnenih životinja i jaja za valenje (SL L 314, 5.12.2019., str. 115.).

7 Provedbena uredba Komisije (EU) 2021/520 od 24. ožujka 2021. o utvrđivanju pravila za primjenu Uredbe (EU) 2016/429 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu sljedivosti određenih držanih kopnenih životinja (SL L 104, 25.3.2021., str. 39.).

U skladu s člankom 269. Zakona o zdravlju životinja države članice mogu donijeti nacionalne dodatne ili strože mjere od onih utvrđenih tom uredbom o zahtjevima u pogledu sljedivosti za držana goveda. Time se državama članicama omogućuje da uvedu obvezu upotrebe eID-a goveda. Ta mogućnost uvođenja obveze upotrebe eID-a na nacionalnoj razini bila je predviđena i u pravilima o sljedivosti goveda koja su bila na snazi prije primjene Zakona o zdravlju životinja.

O označivanju i registraciji životinja, uključujući goveda, intenzivno se raspravljalo i promišljalo na sastancima stručne skupine 2018. i 2019. u okviru pripreme Delegirane uredbe (EU) 2019/2035. Temeljito se raspravljalo o pristupu za eID, uključujući ekonomske aspekte, a ishod tih rasprava sadržan je u konačnom tekstu Delegirane uredbe (EU) 2019/2035. Smatralo se primjerenim da posjednici eID i dalje upotrebljavaju dobrovoljno, osim ako je nacionalnim pravilima propisana obvezna upotreba. U okviru takvog dobrovoljnog režima eID će upotrebljavati posjednici koji će vjerojatno imati ekonomsku korist ili druge poticaje (npr. optimizacija prikupljanja podataka), dok će drugi posjednici moći svoje životinje i dalje označivati dvjema konvencionalnim ušnim markicama.

Anketa o eID-u goveda

Komisija je u siječnju 2023. pozvala države članice da odgovore na kratku anketu o trenutačnom stanju u pogledu eID-a goveda. Na anketu je odgovorilo svih 27 država članica te Švicarska i Norveška. Odgovori su sažeti u nastavku ovog izvješća.

U anketi su državama članicama postavljena sljedeća pitanja:

1. Je li u vašoj državi članici obvezna upotreba eID-a goveda?
2. Je li u vašoj državi članici dopuštena dobrovoljna upotreba eID-a goveda?
3. Koliko subjekata (postotak) u vašoj državi članici dobrovoljno upotrebljava eID goveda?
4. Ako je upotreba eID-a goveda u vašoj državi članici obvezna ili dobrovoljna, koje su metode odobrene?
5. Koliko su važeća pravila o eID-u goveda zadovoljavajuća?

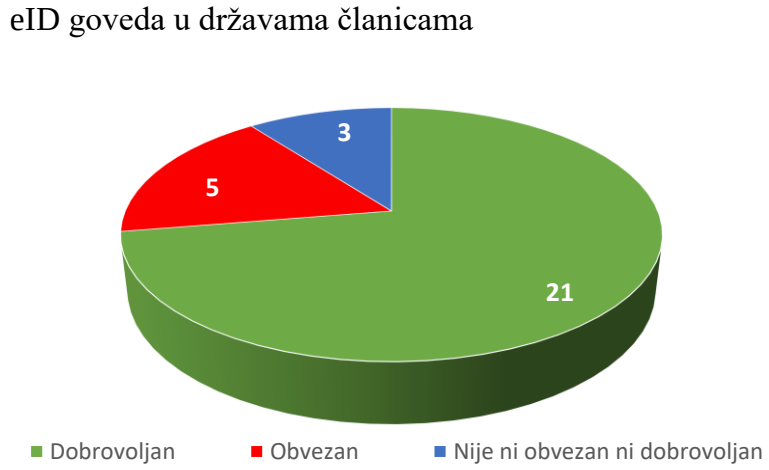
Analiza rezultata

Mogućnosti upotrebe eID-a goveda

U prvom i drugom pitanju od država članica tražile su se informacije o mogućnosti subjekata da upotrebljavaju eID goveda. Pitanja su glasila: „Je li u vašoj državi članici obvezna upotreba eID-a goveda (da ili ne)?” i „Je li u vašoj državi članici dopuštena dobrovoljna upotreba eID-a goveda (da ili ne)?”.

Na slici 1 vidljivo je da samo tri ispitanika (dvije države članice i Švicarska) ne dopuštaju zamjenu jedne od konvencionalnih ušnih markica elektroničkim sredstvom za označivanje. U 21 zemlji (20 država članica) upotreba eID-a goveda nije obvezna. U pet država članica upotreba eID-a goveda jest obvezna. Usto, eID je u dvije države članice obvezan na dijelu državnog područja, a još su tri države članice navele da je odlučeno ili se razmatra da se uvede obveza upotrebe eID-a goveda na cijelom njihovu državnom području ili dijelu državnog područja.

Slika 1: Trenutačna situacija u državama članicama



Trenutačno stanje upotrebe eID-a goveda

Upotreba eID-a goveda u državama članicama u kojima to nije obvezno varira od 0 do 100 % populacije goveda. U polovini tih država članica manje od 1 % subjekata koji drže goveda upotrebljava eID za označivanje svojih životinja. Za vrlo visok postotak upotrebe eID-a u nekim zemljama ponajprije je zaslužan dotični sektor, i to davanjem subvencija ili zahtijevanjem aktera kao što su mesna ili mliječna industrija da se životinje elektronički označuju. Rezultati su prikazani na slici 2.

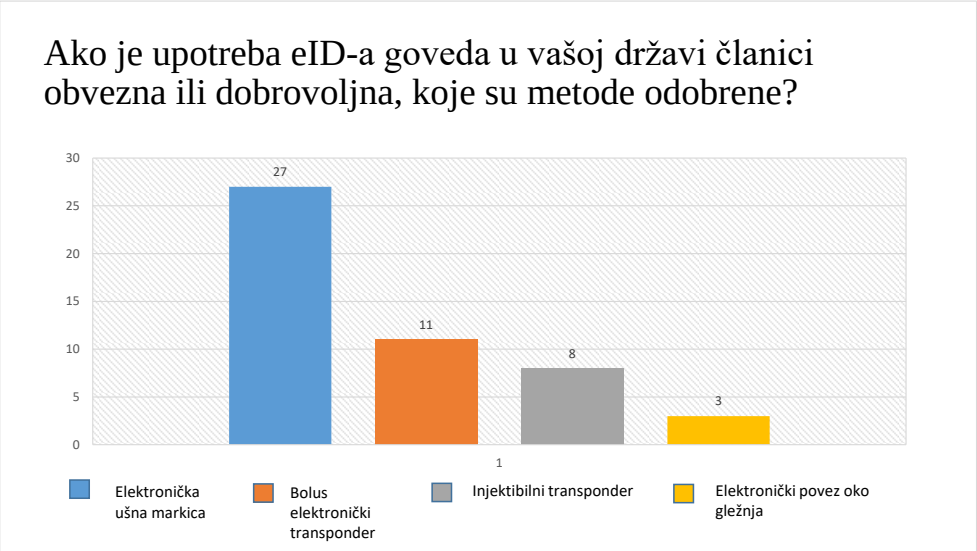
Slika 2: Upotreba eID-a goveda u zemljama u kojima to nije obvezno



Odobrena sredstva elektroničkog označivanja

U državama članicama koje dopuštaju upotrebu eID-a goveda preferirano su sredstvo označivanja elektroničke ušne markice. Tu metodu odobrila su nadležna tijela u svim zemljama u kojima je upotreba eID-a goveda obvezna ili dobrovoljna. Rezultati su prikazani na slici 3.

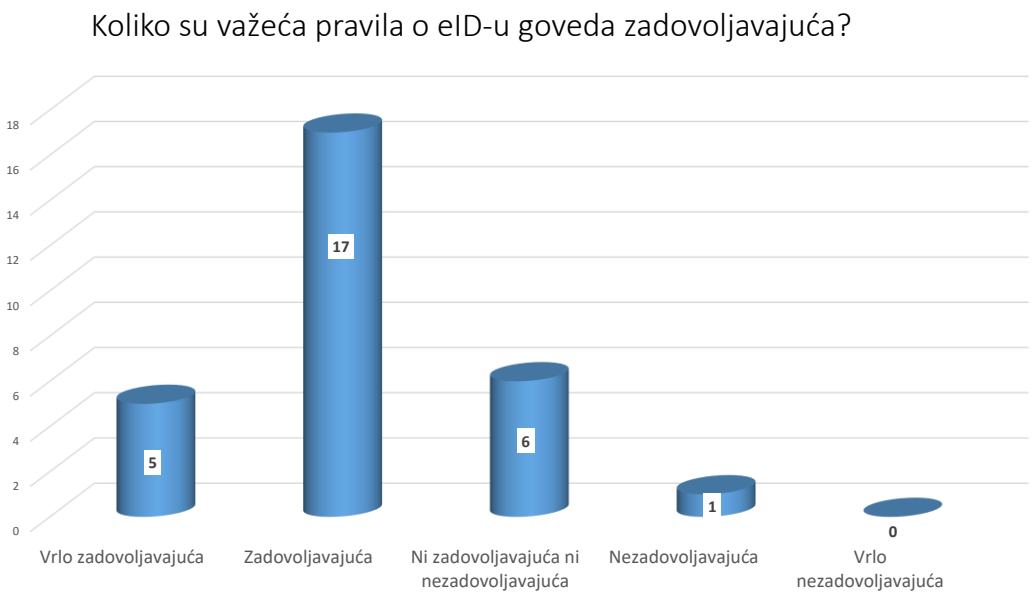
Slika 3: Odobrena sredstva elektroničkog označivanja



Zadovoljstvo važećim pravilima

Velika većina država članica odgovorila je da su važeća pravila za označivanje goveda zadovoljavajuća ili vrlo zadovoljavajuća, a samo jedna država članica smatra ih nezadovoljavajućima. Rezultati su prikazani na slici 4.

Slika 4: Zadovoljstvo važećim pravilima



Zaključci

Prema anketi o eID-u goveda, države članice smatraju da su važeća pravila još uvijek zadovoljavajuća. Anketa je pokazala i da 37 % država članica primjenjuje ili će primjenjivati obvezni eID goveda na cijelom svojem državnom području ili dijelu državnog područja u skladu s važećim pravilima. Nadalje, eID se upotrebljava za cijelu populaciju ili znatan udio populacije goveda u nekim zemljama u kojima njegova upotreba nije obvezna.

U skladu s važećim pravilima o označivanju goveda, nadležno tijelo svake države članice može odobriti dobrovoljnu upotrebu eID-a goveda ili utvrditi nacionalna pravila o obveznoj upotrebi eID-a goveda na svojem državnom području. Ta se pravila uspješno primjenjuju od 2014., a ponovno su bila predmet rasprave i dogovora s državama članicama 2019. kad je donesena Delegirana uredba (EU) 2019/2035 u kontekstu novog pravnog okvira za zdravlje životinja. Smatralo se primjerenim zadržati fleksibilnost za subjekte i države članice. Ta se ažurirana pravila primjenjuju od 21. travnja 2021.

U skladu s člankom 282. Zakona o zdravlju životinja Komisija ocjenjuje tu uredbu zajedno s delegiranim aktima iz članka 264. i predaje rezultate ocjene u izvješću Europskom parlamentu i Vijeću najkasnije 22. travnja 2026. U okviru te ocjene može se analizirati dulje razdoblje provedbe pravila za označivanje i registraciju goveda.

S obzirom na prethodno navedene zaključke iz ankete, ishod rasprava u stručnim skupinama i s državama članicama za vrijeme izrade važećih pravila te predviđenu ocjenu tih pravila, Komisija zasad neće predstaviti zakonodavni prijedlog.